

Aurinkolangoon kiedotut aarteet

Muistoja Savonlinnan seminaarista 1953–1957

Savonlinnan Puistokadun kansakoulun juhlasaliin oli kokoontunut viimeinen ryhmä pyrkijöitä kuuntelemaan seisoaltaan niiden nimet, jotka hyväksyttiin opiskelijoiksi seminaariin elokuussa 1953. Vielä nytkin, vuonna 2002, nousee hakematta mieleen sen hetken jännitys ja juhlallisuus, kun kuulin oman nimeni hyväksytyjen joukossa. Nuoren elämäni suurin toive oli toteutunut, tavoite saavutettu. Tosin meidät valittiin vain koeajalle, sillä vasta syyslukukauden päätyttyä meidät lopullisesti hyväksyttiin opiskelemaan Savonlinnan seminaarissa. Muita hetkiä näiltä vuosilta on jo sitten pyyhdyttävä muistelemaan ja ajatukset pakotettava avaamaan vuosikymmenien verho, joka on sen ajan ja tämän päivän välillä.

Anna-Mamman seminaari

Muistoista nousee ensimmäisenä esiin rehtori Anna Kekkonen kuva. Yksinkertaisesti ilmaistuna seminaari oli hän ja hän oli seminaari. Anna Kekkonen oli voimakas ja älykäs persoona, syvästi uskonnollinen ja herkkä nainen. Jos hänellä rehtorina oli huomauttamista oppilaan käytöksestä, puhuttelu yleensä riitti ojennukseksi. Hänen katseensa saattoi olla tiukan peräänantamaton, mutta ei koskaan ilkeä. Monet oppilaat saivat häneltä taloudellistakin tukea. Lomamatka kotiin ei jäänyt haaveeksi, kun Anna-Mamma, niin kuin me häntä myös kutsuimme, antoi matkarahan eikä huomauttanut, että maksa sitten, kun olet töissä. Ne jotka olivat oman vakaumuksensa mukaisesti enemmän mukana uskonnollisissa tilaisuuksissa, tulivat luonnollisesti läheisimmiksi Annalle, mutta suosikkeja hänellä ei ollut. Erityisesti me kaikki muistamme hänet loistavana, armoitettuna matematiikan opettajana.

Työpäivä seminaarissa alkoi kahdeksalta yhteisellä aamuhartaudella, jolloin kokoonnuimme kaikki yläkerran aulaan. Lauantaiaamuisin uskonnon lehtori piti saarnan seuraavan sunnuntain saarnatekstistä. Näihin aamuhartauksiin liittyi myös – ja liittyi edelleenkin muistikuvissa – yksi jännittävimmistä tehtävistä. Jouduimme vuorollamme säestämään virret, ja se oli monta kertaa häpeän paikka, kun koko opiskelijajoukko veisasi voimallisesti eteenpäin ja itse yritti ”haroa” urkuharmonista säveliä edes säkeen loppuun tultaessa. Veisattavan virren sai kyllä tietää harjoittelua varten jo edellisenä päivänä, mutta jännitys ja tottumattomuus veivät hakoteille harjoittelusta huolimatta. Jaakko Hakalisto ja Risto Ikävalko olivat pelastavina enkeleinä monen kohdalla. Niin armoton ei ollut tämä säestysvelvollisuus, ettei siihen olisi saanut pyytää sijaista.

Rehtori Anna Kekkonen lyöntivuorossa opettajien ja oppilaiden välisessä pesäpallo-ottelussa, syöttäjänä Raili Viljakainen. Osumatarkka maila on Anna-Mamman keksintö, joka hyväksyttiin käytettäväksi pelissä. (Kuva Annukka Talvelan yksityisarkistosta.)

Kilpasyöntiä Kasinolla

Puolelta päivin oli ruokailu Wanhan Kasinon ruokasalissa. Se tapahtui kahdessa vuorossa, ja aina oli joku lehtoreista valvomassa, että kaikki tulivat ajoissa. Ensin jäätiin seisomaan tuolien taakse odottamaan viimeisen saapumista paikalleen, sitten valvoja nyökkäsi päällään ja rohkein aloitti ruokavirren, johon kaikki yhtyivät. Joskus jännitti, lähtekö virsi helposti laulettavasta sävellajista, mutta keittiöstä tulevat tuoksut ja nälkää kurniva vatsa voittivat arastelun. Ruokailuun oli varattu aikaa muistaakseni puoli tuntia. Aikaisemmin sai lähteä pois vain, jos kävi pyytämässä valvojalta luvan ja kertomassa syyn, miksi halusi poistua ennen kuin muut. Luvan yleensä sai, mutta ei lupia tultukaan jonossa pyytämään.

Keittäjää me muistamme suurella kiitollisuudella. Yksinkertaisista ruoka-aineista hän valmisti meille maittavaa ja vaihtelevaa ruokaa. Lihapullat olivat ykkösenä suosikkiruokien listalla. Kerran tyttöjen kanssa kilpailimme, kuka syö eniten yhdellä kertaa näitä mahtavia lihapullia. Voittaja, kadehdittavan hoikka Ritva Kärki (nykyinen Lounaskorpi) popsi 36 kappaletta, ja minun oli tyytyminen toiseen tilaan 32 kappaleen tuloksella. Sinä päivänä ei tietenkään valvoja istunut meidän pöydässämme.

”Ei koiria Jerusalemin temppeliin!”

Harjoituskoulu oli Puistokadun kansakoulun ns. ”puupäässä”. Kokelasvuotena meillä oli aamuisin pari tuntia teoriaa, sitten opetuksen kuuntelua ja omien harjoitustuntien pitämistä, minkä jälkeen oli vielä muita oppitunteja. Tämän jälkeen tehtiin tunti-ohjelmat seuraavalle päivälle ja vietiin ne vielä aineen lehtorille tarkastettavaksi. Tunnin kulku kirjoitettiin tarkkaan ylös – jopa oppilaiden oletettuja vastauksia myöten. Itse valmistimme monet havaintovälineet, joilla oli tarkoitus tehdä opetus mielenkiintoiseksi ja helposti ymmärrettäväksi.

Niinpä kerran Puistokadun koulun kokelaiden huoneessa oli taidolla tehty, pahvista liimattu ja väritetty Jerusalemin temppeli odottamassa seuraavan tunnin alkua. Toinen kokelas taas toi elävän koiran biologian tunnille. Järkyttynyt huuto kantautui avoimista ikkunoista kadulle saakka:

– Ei saa päästää koiraa Jerusalemin temppeliin!

Hikilappuja ja pitsireunoja

Varsinaisten oppituntien jälkeen tulivat vielä monet kotityöt. Soittoharjoituksiin joutui menemään iltaisin asunnoltaan pitkästäkin matkasta, koska ”soittokoppeja” oli vähän. Muuten, soittokopit olivat Anna-Mammalle huolen aihe, kun jostakin oli kantautunut huhuja, että siellä harjoittelun lisäksi myös seurusteltiin. Niinpä tulikin sääntö, että soittokopissa sai olla vain yksi henkilö kerrallaan.

Naisopiskelijoiden suurena lisätyönä olivat käsityöt. Mallitilkujen, ”hikilappujen”, tekemistä riitti joka illaksi. Siihen aikaan teimme vielä kankaasta tyttöjen alushousut, lahkeen reunaan virkattiin pitsi ja sivulle kirjailtiin nimikirjaimet. Meidän piti tehdä myös tyttöjen liivi, johon sukat kiinnitettiin sukkanauhoilla. Edellisten sukupolvien naisopettajien ns. Vihtorin paita, miesten kauluspaita, oli sentään jo vaihdettavissa naisten puseroon.

Opiskelijoiden kesken vallitsi erittäin hyvä toverihenki, ja niinpä usein auttelimme toisiamme milloin mistäkin syystä. Huonekaverini, joilla oli lempinimet Hulta ja Mimmi, olivat tehneet kuukausiloman alkaessa merkinnän omaan päiväkirjaani: ”Rakas James (se oli minun lempinimeni). Kun nyt jätät yksin loman ajaksi, muista, että työ on paras lääke ikävään. Siis 1. siivoa komerot 2. järjestä laatikot 3. kirjoita käsityön teoria a) omaan vihkoon b) Hultan vihkoon c) Mimmin vihkoon 4. laske Mimmin vielä laskemattomat %-laskut.”

Petäjänä kallionraossa

Arki saattoi joskus olla painostava, ja tämän ilmaisuna joku toi kerran pienen petäjän taimen juurineen maljakkoon opettajan pöydälle ja taululle kirjoitettiin seuraava mietelause: ”Kallion rakoon meidät tungettiin ja sittenkin meidän täytyy elää.” Anna-Mamma ei ymmärtänyt tätä mielenilmausta, ja vakavana hän ilmoitti, että ei

täällä ole kenenkään pakko olla.

Välikohtaus liittyi erääseen Anna Kekkonen ohjeeseen, joka silloin sai viimeisenä pisarana maljan vuotamaan yli. Anna-Mammalle oli nimittäin kantautunut kaupungilta tietoja, että seminaarilaiset ovat hymyttömiä, kulkevat vakavin kasvoin seminaarin ulkopuolella. Niinpä hän opasti meitä erään oppitunnin alussa, että seminaarilaiselle ei sovi hymyttömyys. Hän kehotti meitä menemään aamulla peilin ääreen ja asettamaan suomme kestohymyyn koko päiväksi.

Siitä että opiskelijat olivat nuoria miehiä ja naisia, silloistenkin lakien mukaan jo täysi-ikäisiä, aiheutui rehtorille ylimääräistä huolta ja harmia. Seksuaalisuus ei ollut koskaan julkisesti esillä seminaarissa. En muista, että edes biologian tunnilla puhuttiin tähän liittyvistä asioista. Päivän politiikka oli toinen tabu, ja siihen varmaankin oli luonnollisena selityksenä poliittisesti arkaluontoinen tilanne, joka Suomessa valitsi sodan jälkeen. Alkoholista sentään varoitettiin. Raittiuskasvatus oli voimakkaasti esillä.

Anna Kekkonen piti naisluokille raamattupiirejä, joissa keskusteltiin jostakin Raamatun kohdasta ja joskus arkisistakin asioista. Minulle muodostui korkeaksi kynnykseksi keskustelu aiheesta ”Onko huulien maalaaminen syntiä?”. Huulipunahan oli ainoa ehostus lähdeettä elokuiin, konsertteihin ja joskus tansseihinkin. Silmien säihkeen lisäämiseksi oli eräs salainen keino. Huonetoverini ”Hulta” harjasi joka iltana silmäripsensä vehnänalkioöljyllä uskoen sen ripsiä kasvattavaan voimaan.

Tiukoista säännöistä huolimatta, tai ehkä juuri siksi, huumori kukoisti vähäisinä vapaahetkinä. Oppilaskunnan puitteissa järjestimme juhlia, ja ohjelma oli milloin vakavaa ja asiallista, milloin humoristista. ”Poikkeuskurssilaiset”, ne, jotka olivat olleet jo vuosia epäpätevinä opettajina ja olivat nyt lyhennetyllä oppimäärällä valmistumassa opettajiksi, järjestivät kerran konventin ja lopuksi jopa tanssivat koulun tiloissa. Se oli paha virhe, joka ei saanut toistua.

Seminaarista pohja vuosisadan äänelle

Opiskeluajan harrastuksia olivat kuorolaulu ja urheilu. Seminaarissa toimi ns. valiokuoro, kristillinen kuoro, luokkakuorot ja mieskvartetti. Valiokuoro teki jopa konserttimatkan keväällä 1954 Imatralle ja Lappeenrantaan. Sekakuoroa johti lehtori Mirjam Uusisaari. Ohjelma oli kaunis ja herkkä. Siihen kuului Hannikaisen *Kevätlaulu* ja *Annin laulu*, Otto Kotilaisen *Näin unta kesästä kerran*, Järnefeltin *Ajan aallot*. Mieskuoro esitti Matti T. Ilkan johdolla *Reppurin laulun*, jonka soolon lauloi Jaakko Hakalisto, sitten Hagforsin haikean ihanan *Yön tuikkivain tähtien alla* ja vielä Friebergin *Kevätlaulun*. Sekakuoro lauloi vielä ryhmän Klemetin sovittamia *Piae Cantiones* -lauluja ja konsertti päättyi ikimuistoiseen Eino Linnalan *Maria*-teokseen, jossa soolon lauloi silloinen uskonnon lehtori Kalevi Tamminen.

Tuleva ”vuosisadan ääni”, jonka mainesanan Martti Talvela sai myöhemmin maailman konsertti- ja oopperalavoilla, lauloi kuorossa toista bassoa. Solistitehtävät Savonlinnassa tulivat seuraavana vuonna sävelhartauksissa kirkossa ja juhlatilaisuuksissa. Suuri tapahtuma oli seminaarin kuoron kirkkokonsertti 12.2.1954. Kuoroa johti lehtori Uusisaari, uruissa oli Taneli Kuusisto ja solistina Sulo Saarits. Hän lauloi

Vahvistettu kvartetti tunnelmoi. Edessä vasemmalta Jussi Kiikeri, Arto Lounaskorpi, Rainer Jurvanen, Erkki Kaivolampi ja Matti T. Ilkka; takana Martti Talvela ja Risto Ikävalko. (Kuva Annukka Talvelan yksityisarkistosta.)

Oi muistatko vielä sen virren ja soolon jo tutusta Linnalan teoksesta Maria. Oppilaskunnan näytelmäryhmä esiintyi seminaarin ulkopuolellakin hyvällä menestyksellä. Oppilaskunta julkaisi myös *Tuikku*-nimistä lehteä. Joukossamme oli monta runontekijää ja proosan kirjoittajaa.

Monissa tilaisuuksissa Savonlinnassa ja sen ympäristössä esiintyi mieskvartetti. Yksinlaulua esitti Martti Talvela, ja runonlausujina olivat Niilo Villanen ja Veikko Lepistö. Martti muisteli vielä vuosikymmenien jälkeen seminaarin merkitystä omalla kohdallaan näin:

”Siellä on minun musiikillisen koulutukseni perimmäinen pohja kuoroissa ja pienissä näytelmissä, mutta ennen muuta vahvistetussa kvartetissa, joka esitti kaupungin kauneimmat serenadit ja kierteli vähän maakunnissakin. Varmasti seminaarin poikaluokka teki eläväksi Savonlinnan kaupunkikuvan – ja miksei tytötkin. Puritaanisen julkisivun takana oli nuoria ihmisiä, joita ei voinut kovin helposti kammitsoida.”

Diogenes parvekkeella

Kasinon saarella sijainnut Vuorilinna oli oppilasasuntolana. Se oli internaatti, jossa tytöt asuivat yläkerrassa ja pojat alakerrassa. Minä asuin kahden muun tytön – Enni Viskarin, nykyinen Kinnunen (Mimmi) ja Kaija Hämäläisen, nykyinen Koivunen (Hulta) – kanssa poikien kerroksessa. Kerrossänkymme oli rakennuksen päätyhuoneessa, jonka ristimme ”Roehulaksi”. Valvojasta huolimatta elämä oli värikästä, monia riemastuttavia tapahtumia kertyisi yhden romaanin verran.

Asuntolassa oli myös kodikasta. Iltaisin keitimme teetä ja lauantai-illan kunniaksi ostimme korvapuusteja. Kylpylän vanha saunakin oli käytössämme. Siellä istuimme höyrykaapeissa niin että vain päät näkyivät. Hanaa vääntämällä sihisi kuumaa höyryä istuimen alta jokaisen sietokyvyn mukaan.

Me pukeuduimme kaikki hyvin yksilöllisesti kukin omien mieltymystemme ja varojemme mukaan. Merkkipaatteita ei (onneksi) silloin vielä ollut. ”Verkkareita” ja pitkiä housuja käytettiin vain liikuntatunneilla. Naisopiskelijoiden lähes pakollisiin varusteisiin kuuluivat kansallispuku ja musta juhlapuku.

Internaatissa asuminen oli hyvin edullista, koska siihen kuuluivat myös ruokailut. Muualla kuin internaatissa asuvat joutuivat maksamaan ruokalan ruokatarvikkeet; valtio kustansi muut menot. Meillä ei ollut kenelläkään paljon rahaa. Martti Talvela-

”Roehulan” tyttöjä laulattaa keväällä koivun juurella. Vasemmalta Enni Viskari (Kinnunen), Annukka Kääriäinen (Talvela) ja Kaija Hämäläinen (Koivunen). (Kuva Annukka Talvelan yksityisarkistosta.)

”Diogenes” Martti Talvela telttansa edessä internatin parvekkeella. (Diogenes oli kreikkalainen filosofi, jonka tavoitteena oli pyyteistä vapautuminen ja mielen tasa-paino. Hän eli askeettisesti asuen tynnyrissä ja etsi ihmistä Ateenan torilta lyhty kädessä. Kuva Annukka Talvelan yksityisarkistosta.)

kin sai luvan viimeisen seminaarivuoden toukokuussa asua teltassa internatin parvekkeella. Oviaukon yläpuolelle hän oli kiinnittänyt lapun, jossa luki ”Diogenes”.

Mieleeni on jäänyt siivoojatädin opastus ensimmäisille yösijaa etsiville kesäturisteille:

– Ee veekokset, tänne otetaan immeisiä vasta kymmenes kesäkuuta, sinne asti tiällä on seminaarilaisia!

Muistojen puistotie...

Me saimme laajan ja perusteellisen valmennuksen tulevaan ammattiimme näinä seminaarivuosinamme. Muistot tältä ajalta työstä, toveruudesta, ystävydestä kietoutuvat kuin aurinkolangoin solmittuna yhdeksi suureksi aarteeksi, joka on säilynyt nuoruusvuosilta tähän päivään saakka.

Luonto Savonlinnan ympärillä on kaunis varsinkin keväisin ja syksyisin, ja siellä sileillä kallioilla viihdyttiin yhdessä hyvien tovereiden kanssa. Oli luonnollista, että pareja syntyi, ja moni löysi rakkaimpansa opiskelutovereiden joukosta. Niin kävi mi-

nullekin. Ei se ollut mitään ”klik”-rakastumista. Kummallisesti vain yhä useammin ilmestyi rinnalleni se pitkä poika Kasinosaaren sillalla ruokailuun mentäessä. Oli herttaista kulkea Savonlinnan hiljaisia katuja käsi kädessä ja jutella ihmiselosta, purkaa päivän harmoja ja sitten myöhemmin jo suunnitella yhteistä tulevaisuutta.

Talvisin kaikki oli ulkoisesti vähemmän romanttista: paljon lunta, paukkuva pakkaneen ja puiston penkitkin korjattu pois. Nuoruuden innolla ja kekseliäisyydellä lieinee kukin pari löytänyt paikan yhteisiin hetkiin. Enpä arvannut silloin, että vuosikymmeniä myöhemmin Martti Talvelan puistotie alkaisi uimahuoneelta, jonka katsonon penkeillä etsimme suojaa talven kylmää tuulta vastaan, lämmikkeenämme vain rakkauden roihu. Ei ihme, että osasimme arvostaa oman kodin lämpöä ja yksityisyyttä, kun sen myöhemmin saimme.

Muisto ilman sanoja. Annukka ja Martti Talvela keväällä 1956 Vuorilinnan parvekkeella. (Kuva Annukka Talvelan yksityisarkistosta.)